

RAD SA DAROVITOM DJECOM

Sanda Milošević

*doktorand na sveučilištu Josipa Jurija Strossmayera u Osijeku, Doktorska škola Kulturologija;
pomoćnik direktora u JU OŠ „Mladen Stojanović“ Laktaši¹*

Apstrakt: *Obrazovanje koje potiče talente počiva na kontinuiranoj ponudi obrazovnog sadržaja unutar i izvan institucionalnog obrazovanja. Glavnu ulogu u koncipiranju programa u svakom slučaju preuzima nastavnik. Nastavni plan i program uglavnom je primjeren radu sa prosječnim učenicima, osnovni problem je kako ga prilagoditi zahtjevima i potrebama darovitih. Daroviti učenici zahtijevaju isključivo individualni pristup i to u svim fazama nastavnog procesa, počevši od planiranja pa do evaluacije. Prema tome uloga nastavnika je da darovitom učeniku obezbijedi razvoj interesovanja i omogući pristup bogatijem, širem i takvim učenicima prilagođenom sadržaju u okviru svog predmeta. Svako dijete je posebno i sva djeca bi trebalo da se tako osjećaju u našim obrazovnim ustanovama. To uključuje i prepoznavanje i ohrabrivanje njihovih talenata. Prihvatanje kreativnosti od strane društva kao normalnog i poželjnog svojstva, čini da kreativne osobe ne razvijaju otpore zbog toga što su drugačije od drugih. Opšti povoljni uslovi djeluju da se daroviti pojedinac osjeća ne samo slobodnim u izražavanju svojih mogućnosti i svojih stvaralačkih potreba, već djeluju poticajno u sve širem i dubljem pronicanju u različite probleme. Poticanje kreativnog rada i djelovanja nije samo značajan problem u radu škola već je važno pitanje za društvo u cjelini. Promovisanje talentovanih učenika se u posljednje vrijeme potaknulo različitim naporima i uredbama u zakonu. Vaspitno-obrazovni rad sa nadarenim i talentovanim učenicima u Republici Srpskoj organizuje se na osnovu člana 85., 86. i 87. Zakona o osnovnom vaspitanju i obrazovanju Republike Srpske.² U školi se formira Tim za podršku nadarenim i talentovanim učenicima. Tim za podršku čine: nastavnici škole, stručni saradnici i roditelj učenika. Koordinator tima za podršku po pravilu je pedagog ili psiholog. Tim za podršku saraduje sa stručnim timom škole, promoviše značaj rada sa talentovanim i nadarenim učenicima, saraduje sa predstavnicima obrazovnih institucija, nevladinih organizacija i drugih koji mogu pružiti podršku nadarenim i talentovanim učenicima. Za ukupni razvoj darovitog učenika veoma je značajan njegov uravnotežen emocionalni i socijalni razvoj. Zbog toga treba nastojati da on, što je moguće duže, razvija osjećaj pripadnosti svojoj generaciji, svom užem i širem socijalnom okruženju.*

Ključne riječi: *obrazovanje darovitih, emocionalni razvoj darovitih, poticanje kreativnog rada*

Uvod

Prihvatanje kreativnosti od strane društva kao normalnog i poželjnog svojstva, čini da kreativne osobe ne razvijaju otpore zbog toga što su drugačije od drugih. Opšti i povoljni uslovi djeluju da se daroviti pojedinac osjeća ne samo slobodnim u izražavanju svojih mogućnosti i svojih stvaralačkih potreba, već djeluju poticajno u sve širem i dubljem pronicanju u različite probleme. Poticanje kreativnog rada i djelovanja nije samo značajan problem u radu škola već je važno pitanje za društvo u cjelini. Promovisanje talentovanih učenika se u posljednje vrijeme potaknulo različitim naporima i uredbama u zakonu. Stoga se moramo potruditi da na nacionalnom nivou prevladaju uspješni koncepti

¹sandokan@teol.net

²<https://www.vladars.net>

za promociju talenata počevši od najmlađih iz vrtićkog doba do naprednih studenata na univerzitetima. Nije dovoljna samo finansijska podrška nego je i učestvovanje učenika i nastavnika izuzetno važan element. Samo financiranje mora biti prilagođeno potrebama. Model sponzorstva talentovanih učenika bi također trebalo razmotriti jer se on pokazao kao veoma uspješan u nekim evropskim zemljama. U projekte podrške talentovanim i nadarenim učenicima osim pedagoških stručnjaka i nastavnika za uspješne strategije potrebna su i iskustva učenika i razmatranje problema iz njihovog svakodnevnog školskog života. Promociju talentovanih i nadarenih učenika treba razumjeti kao ciljani rad sa djetetovim snagama, rad koji treba integrisati unutar školskog sistema. A sama promocija talentovanih će biti napredak za cjelokupnu kulturu učenja. Ne govori se samo o prepoznavanju nego i o produblivanju i razvijanju prepoznatih talenata. Cilj je da se kroz atraktivne prilike za učenje omogući mladim ljudima otkrivanje vlastitih snaga i postigne fokus na određenom talentu. Darovitost predstavlja jedinstven potencijal ličnih karakteristika koje pojedincu omogućavaju kontinuirano postizanje natprosječnih rezultata u oblastima svojih interesovanja. Manifestuje se kao posljedica aktivnog i produktivnog odnosa, jedinstvene i naglašene kombinacije urođenih osobina i poticajnih okolnosti. Za ukupni razvoj darovitog učenika izuzetno je značajan njegov uravnotežen emocionalni i socijalni razvoj. Zbog toga treba nastojati da on, što je moguće duže, razvija osjećaj pripadnosti svojoj generaciji, svom užem i širem socijalnom okruženju. Takođe, značajno je da daroviti pojedinac neposredno i svakodnevno sa svojim vršnjacima, uz medijatorstvo mentora, učestvuje u afirmaciji visokih etičkih načela kao što su solidarnost, humanost, tolerancija, pravičnost i pravdoljubivost. Učenicima treba predočiti da su rođeni sa različitim sklonostima i sposobnostima, da je to prirodno i da oni za to nemaju zasluga ni odgovornosti. Međutim, svako od njih može biti vrijedan i uporan i time svoje sklonosti i sposobnosti razvijati i uvećavati. Rad, upornost i dobar odgoj su osnovna mjerila koja će određivati njihovo mjesto među vršnjacima. Ovo važi za sve pa i za darovite. Takav pristup smanjiće i najmanju moguću mjeru unutrašnje tenzije koje u razredu (grupi) mogu naštetiti svima, a naročito darovitim. U slučaju trajnijih nesporazuma i problema koji se mogu javljati u razvoju darovite djece, u školi, u porodici, okruženju potrebno je uključiti pedagoge, psihologe, nastavnike i pokušati dobiti savjete stručnih lica za prevazilaženje uočenih problema. Želja za povećanjem uspješnosti nastave uvijek je bila prisutna u pedagoškoj teoriji i praksi. U današnje vrijeme ta je potreba naročito izražena. Odgoj savremenog čovjeka u uslovima snažnog razvoja nauke i tehnologije stavlja pred školu visoke zahtjeve. Škola mora uložiti veliki napor da mlade generacije pripremi za budući život. Velika pažnja posvećuje se biranju ciljeva odgoja i obrazovanja, a pri tome treba uzeti u obzir da nemaju svi učenici jednake fizičke i psihičke sposobnosti da sa jednakim uspjehom učestvuju u nastavi. Nejednak tempo razvoja učenika istog razreda dovodi u neindividualiziranoj nastavi do niza teškoća, koje se najdirektnije odražavaju na uspjeh učenika. Jedna od glavnih teškoća ogleda se u tome što takva nastava ne osigurava svim učenicima da u sticanju znanja napreduju u skladu sa svojim mogućnostima. Bilo da je iznad ili ispod prosjeka razreda u kojem se nalazi, učenik kojem nastava nije prilagođena nema mogućnosti da u njoj učestvuje sa punim kapacitetom svojih intelektualnih sposobnosti. U takvoj se nastavi susret učenika sa gradivom koje uči odvija u okolnostima koje su za njega nepovoljne. Rezultat je najčešće njegovo umanjeno znanje, koje bi, u drugačijim okolnostima, moglo biti veće. Zato je korak u pravcu racionalne organizacije i intenziviranja nastavnog procesa istovremeno korak u pravcu prilagođavanja nastave individualnim mogućnostima učenika.

Metodološka osnova istraživanja

Zbog subjektivnih i objektivnih razloga u našim školama se nodovoljno u nastavi uvažavaju individualne razlike među učenicima. Nastava se najčešće izvodi tako kao da su svi učenici razreda sposobni za jednake zadatke. Toj pojavi pogoduju i postojeći udžbenici koji su pisani uz pretpostavku da se svi učenici mogu njima jednako uspješno služiti. Individualni pristup u radu sa učenicima u našim školama operacionalizuje se kroz IOP (individualne operativne planove za rad sa učenicima sa smetnjama u učenju), dopunsku, dodatnu nastavu i vannastavne aktivnosti. Instrumenti mjerenja u pedagogiji kojima raspolaže savremena nauka omogućavaju znatno upoznavanje stepena učenikove razvijenosti. Pomoću sredstava objektivnog ispitivanja, sistematskih promatranja i proučavanja podataka o učenikovom napredovanju u nastavi moguće je upoznati nivo zrelosti pojedinog učenika i

tako stvoriti realnu osnovu za usklađivanje nastave sa mogućnostima učenika. Osim mjerenja i praćenja koje nastavnik vrši kontinuirano u radu sa učenicima potrebno je uključiti i pedagoge koji će koristeći pedagoške instrumente mjerenja sa većom tačnošću ispitati kvantitativne aspekte učenikova razvoja. Saradnja sa roditeljima je takođe jako bitan aspekt u nastojanju da se svakom učeniku individualno omogući najprikladniji način rada u cilju postizanja većeg uspjeha Winner (1996). Pored finansijske potpore koja je potrebna za dobru organizaciju programa za darovite posebno značajan problem je i pripremanje nastavnika za fleksibilniji rad sa darovitima. Programi za darovite treba da omoguće: izlaganje nastavnih obrazovnih sadržaja u dubinu i širinu; razvijanje i proširivanje interesovanja; razvijanje sposobnosti za konvergentno, divergentno (kreativno) i kritičko mišljenje; razvijanje sposobnosti za generalizovanje usvojenih informacija i sposobnosti da se one efikasno primjenjuju na nove situacije; razvijanje sposobnosti da se ideje mogu izraziti lako i jasno (kako pisano tako i usmeno); upoznavanje sa tehnikama traženja, prikupljanja, organizovanja i izlaganja informacija i činjenica; poticanje navika učenika da organiziraju svoje vrijeme i planiraju svoje aktivnosti; razvijanje istrajnosti. Prema Edgaru i Walcroftu (2002), najvažnija stvar koja se preporučuje nastavnicima je da budu otvoreni i predani, tako da se nadarenost ne doživljava kao hendikep, već kao dar i prilika. Uloga nastavnika u kreiranju individualnog prilagođavanja rada sa darovitim učenicima veoma je bitna ali i traži dodatno zalaganje a često je uslovljena i objektivnim okolnostima koje otežavaju takav rad. Stoga se u radu metodom anketiranja nastavnika i učenika prikupljaju mišljenja i stavovi o uslovima u kojima djeluju kao i pozitivni i negativni faktori koji prate rad sa darovitim učenicima. Da bi se dobio uvid u razlike koje postoje u provođenju programa za darovite i talentovane učenike, anketiranje je provedeno u tri osnovne škole u Republici Hrvatskoj (Split i Osijek) i Bosni i Hercegovini (Laktaši). Ukupan uzorak u sprovedenom istraživanju se sastojao iz dva dijela. Prvi poduzorak ispitanika su činili nastavnici, od kojih je 7 (54%) iz Bosne i Hercegovine (Laktaši), dok je 6 ispitanika (46%) iz Republike Hrvatske (4 iz Osjeka i 2 iz Splita). Od toga je ukupno 4 nastavnika (31%) i 9 (69%) nastavnica. Uzorak ispitanik učenika obuhvatio je ukupno 155 ispitanika. Iz Bosne i Hercegovine je u istraživanjem obuhvaćeno 80 učenika, dok je njih 75 iz Republike Hrvatske. Svi ispitanici učenici iz Bosne i Hercegovine pohađaju osnovnu školu „Mladen Stojanović“ u Laktašima. Sa druge strane u okviru hrvatskog poduzorka 52 ispitanika učenika pohađaju osnovnu školu „Mladost“ u Osijeku i 23 učenika osnovnu školu „Mertojak“ u Splitu. Iako se ovaj broj ispitanika može smatrati veoma malim, važno je napomenuti da su svi ispitanici na neki način angažovani u svojim školama u nekom obliku rada sa talentovanim i nadarenim učenicima. Provedenim anketiranjem od nastavnika smo pokušali dobiti odgovore o njihovom ličnom angažovanju u radu sa darovitim učenicima, uslovima koje imaju u svojim školama za uspješno provođenje različitih načina podučavanja, provođenja projekata i izvođenja eksperimenata te podršci koju imaju od strane svoje uprave i ostalih relevantnih institucija. Od učenika smo tražili odgovore o njihovom interesovanju za određene oblasti, učestvovanju u takmičenjima te željom za određenu oblast u kojoj vide dalji razvoj svoje karijere. Prije provođenja anketiranja postavljene su i tri hipoteze: H1- otpor prema promjenama i reformama u obrazovanju kritična je tačka u većini provedbi. Posao nastavnika predstavlja izazov obzirom na širok raspon zahtjeva na različitim nivoima, uključujući izradu individualnih nastavnih planova, provedbu, svjesnost najboljih praksi na određenom području i praćenje društvenih pitanja. Stoga ovaj proces zahtijeva postupno uvođenje i kontinuirani saradnički rad kao i potrebu usklađivanja lične filozofije podučavanja kod nastavnika i konceptualizacije programa za rad sa darovitim učenicima. H2-organizovanje praktičnih aktivnosti (projekata, eksperimenata) rezultuje činjenicom da učenici takve časove smatraju interesantnijim a samim tim imaju i veće zanimanje za takve predmete sada i ubuduće. H3- individualni rad sa učenicima kroz produbljivanje oblasti za koje učenici pokazuju talente i veću zainteresovanost, učenje kroz aktivnosti koje su povezane sa svakodnevnim životom učenika razvija kod učenika talente u određenim oblastima još tokom pohađanja osnovne škole.

Rezultati istraživanja i diskusija

U okviru prve hipoteze pretpostavljeno je da posao nastavnika uključuje brojne izazove poput sticanja optimalnih uslova za provođenje programa za rad sa darovitim djecom kao i podrškom naleznih institucija u kreiranju ovih programa.

Tabela 1. Procjena pažnje koju su nadležne institucije i kurikularna reforma posvetili programu za rad s darovitim učenicima u osnovnom obrazovanju?

	F	%
Da	7	53.8
Ne	6	46.2
Total	13	100.0

Tabela 2. Procjena podrške stručnih saradnika i upravljačke strukture u u inoviranju nastave

	F	%
nemam uopšte.	2	15.4
imam ali nedovoljno.	5	38.5
prilično imam.	2	15.4
imam u velikoj mjeri.	4	30.8
Total	13	100.0

Tabela 3. Korištenje priprema drugih kolega sa sajtova za podršku programa za rad sa darovitim učenicima

	F	%
Da	11	77.8
Ne	4	23.2
Total	13	100.0

Tabela 4. Procjena uslova za proširenje predavanja uvođenjem učenicima interesantnih inovacija

	F	%
Ne postoje.	1	7.7
Nedovoljno postoje.	1	7.7
Postoje.	4	30.8
Postoje prilično.	3	23.1
Postoje u velikoj mjeri.	4	30.8
Total	13	100.0

Tabela 5. Postojanje školskog kluba sa međupredmetnom suradnjom i strategijom definisanja Tima za podršku talentovanim i nadarenim učenicima

	F	1%
Da	8	61.5
Ne	5	38.5
Total	13	100.0

Tabela 6. Nastavnička saradnja sa privatnim organizacijama koje promovišu rad sa talentovanim i nadarenim učenicima

	F	%
Da	11	84.6
Ne	2	15.4
Total	13	100.0

Tabela 7 Procjena interesovanja učenika za dodatne aktivnosti u okviru predmeta

	F	%
Zainteresovani u manjoj mjeri.	1	7.7
Zainteresovani.	5	38.5
Prilično zainteresovani.	6	46.2
Zainteresovani u većoj mjeri.	1	7.7
Total	13	100.0

Rezultati koji su dobijeni u analizi otpora sa kojim se nastavnici susreću pokazuju da ispitani nastavnici podršku nadležnih institucija ne smatraju dovoljno usklađenom u odnosu na potrebe u

provođenju i uvođenju strategije promovisanja programa za rad sa darovitim učenicima. Ovakav zaključak se odnosi i na obuhvatnost kurikuluma u odnosu na ovu oblast, kao i na podršku stručnih suradnika i upravljačke strukture u inoviranju. Ukupno gledano ovaj dio rezultata sugerise da i dalje postoje značajni otpori i otežavajuće okolnosti sa kojima se nastavnici u afirmaciji programa za rad sa darovitim učenicima moraju susresti. U odnosu na procjenu uslova i okolnosti za punu afirmaciju ovakvih programa, izrade kurikula i njihovih provedbi, kao i potrebu za najboljim praksama na tom području, dobijeni su podaci koji ukazuju da nastavnici značajno u pripremi nastave koriste pripreme drugih kolega, sa druge strane, na osnovu odgovora koji na pitanja o uslovima za proširenje predavanja uvođenjem učenicima interesantnih inovacija i postojanje školskog kluba sa međupredmetnom suradnjom i strategijom definisanja Tima za podršku talentovanim i nadarenim učenicima vidi se da ovaj aspekt tek treba da zaživi u punoj mjeri. Može se reći da jeste zastupljen, ali prema dobijenim nalazima postoji veliki prostor za dalje unapređenje. Konačno analiza veze sa kvalitetnom praksom, koja se smatra izuzetno važnom, pokazala je da su nastavnici u velikoj mjeri svjesni njenog značaja. Rezultati svih provjera ukazuju na postojanje određenih otpora prema promjenama i reformama u obrazovanju. U ispunjavanju svojih zadaća i ciljeva posao nastavnika uključuje brojne izazove i susretanje sa kritičnim tačkama, kakve su karakteristične za sve inovativne provedbe u domenu obrazovanja. Proces afirmacije i iskorišćavanja punog potencijala koje u obrazovanju uključuje podršku darovitim učenicima je postupan proces čija dinamika zavisi: od ostvarenih preduslova (poput izrade kurikula, provedbe smjernica, svjesnosti o najboljoj praksi na tom području i praćenju društvenih pitanja); kontinuiranog usavršavanja i saradničkog rada; i usklađivanja filozofije podučavanja nastavnika sa konceptualizacijom programa za rad sa talentovanim i nadarenim učenicima.

Druga istraživačka hipoteza se odnosi na razmatranje efekata organizovanja praktičnih aktivnosti (projekata, eksperimenata). Pretpostavlja se da praktične aktivnosti rezultuju činjenicom da učenici takve časove smatraju interesantnijim, čime je njihovo zanimanje za takve predmete sada i ubuduće veće. Pored toga, u provjeri druge hipoteze su analizirani i odgovarajući indikatori dobijeni ispitivanjem učenika.

Tabela 8 Izvođenje eksperimenta ili projekata u nastavi

	F	%
Da	11	84.6
Ne	2	15.4
Total	13	100.0

Tabela 9. Usklađenost učeničkih interesovanja sa postojećim nastavničkim aktivnostima

	f	%		BiH	Hr		
Da	99	63.9		F	%	f	%
Ne	56	36.1	Da	36	45.0	63	84.0
Total	155	100.0	Ne	44	55.0	12	16.0
			Total	80	100.0	75	100.0

Uzimajući nalaze dobijene u provjeri druge hipoteze iz ugla gledanja nastavnika, može se reći da organizovanje praktičnih aktivnosti (projekata, eksperimenata) za efekat ima činjenicu da učenici takve časove smatraju interesantnijim a samim tim imaju i veće zanimanje za određene predmete.

Unapređenje kvaliteta života djece i mladih

Analiza rezultata ankete za učenike

U provjeri druge hipoteze su uključene i analize podataka prikupljenih na uzorku ispitanih učenika. Na taj način smo nastojali upotpuniti ukupan utisak o uticaju organizovanja praktičnih aktivnosti (projekata, eksperimenata) na stepen aktuelnog i budućeg interesovanja za određene predmete.

Tabela 10. Procjena učestalosti eksperimenata i projekata u nastavi

	F	%		BiH		
Rijetko	44	28.4		f	%	f
Ponekad	47	30.3	Rijetko	37	46.3	7
Često	46	29.7	Ponekad	34	42.5	13
Prilično često	15	9.7	Često	7	8.8	39
Veoma često	3	1.9	Prilično često	2	2.5	13
Total	155	100.0	Veoma često			3
			Total	80	100.0	75

Tabela 11. Procjena o odnosu časova sa aspekta zainteresovanosti učenika

	f	%		BiH		
Interesantnih	42	27.1		f	%	f
Neinteresantnih	113	72.9	Interesantnih	22	27.5	20
Total	155	100.0	Neinteresantnih	58	72.5	55
			Total	80	100.0	75

Tabela 12. Učestvovanje učenika na takmičenjima

	F	%		BiH		
Da	89	57.4		F	%	f
Ne	66	42.6	Da	30	37.5	59
Total	155	100.0	Ne	50	62.5	16
			Total	80	100.0	75

Ukoliko se pogledaju dobijeni rezultati u kontekstu druge israživačke hipoteze možemo zaključiti da se i iz ugla gledanja učenika mogu identifikovati značajne kritične tačke i izazovi koji se moraju prevazići da bi se moglo adekvatno upustiti u obrazovanje u okviru programa za podršku darovitim učenicima.

Tabela 13. Prepoznajavanje interesovanja učenika za određene predmete od strane nastavnika.

	F	%	Bih			
Da	89	58.4		F	%	f
Ne	66	42.6	Da	36	45.0	53
Total	155	100.0	Ne	44	55.0	22
			Total	80	100.0	75

Ukupni nalazi dobijeni provjerom treće hipoteze sugerišu da se hipoteza može prihvatiti. Rezultati koji su dobijeni analizom učeničkih procjena vezanih za učestvovanja na takmičenjima i prepoznavanje i stimulisanje njihovih interesovanja od strane nastavnika pokazuju sljedeće: stepenom učestvovanja u školskim takmičenjima učenici pokazuju jasnu zainteresovanost za dalje i šire razvijanje u oblastima sa kojima se susreću u okviru škole, te da učenici prepoznaju stimulirajuće i podržavajuće djelovanje nastavnika u cilju razvijanja daljih interesovanja učenika. Istina postoje značajne mogućnosti da za dalje unapređenje i na ovom polju, ali se generalno dobijenim rezultatima može biti zadovoljan. Konačno, treba dodati da obijeni rezultati pokazuju da je i na planu učestvovanja na takmičenjima i nastavničkoj podršci situacija nešto povoljnija u Republici Hrvatskoj nego u Bosni i Hercegovini.

Zaključak

Kada se govori o pedagoškim inovacijama, s pravom se postavlja pitanje njihovog suštinskog značenja, da li ih je moguće uvesti i kakve će efekte dati. Neki kreatori prosvjetne politike misle da uvođenje inovacija u nastavi prati ogromno materijalno ulaganje, potpuna reorganizacija sistema obrazovanja te potpuno drugačije pripremanje nastavnog kadra. Teorijski, prosvjeta je danas djelatnost od posebnog značaja, ali praktično to još uvijek nije. Trenutnim stanjem u obrazovanju nisu zadovoljni ni kreatori obrazovne politike, ni oni koji je provode ali ni njihovi korisnici. To je dobrim dijelom zbog toga što se smatra da odgojno-obrazovne institucije još uvijek ne daju kvalitetno opšte obrazovanje, ne razvijaju dovoljno kreativni potencijal učenika, niti osposobljavaju mlade za stvaralačko snalaženje u društvu naglih promjena. Na kraju ako smo sigurni da u organizovanju i izvođenju nastave nešto treba da se mijenja, onda je logično da prije preduzimanja prvih koraka, upoznamo nosioce odgojno-obrazovnog rada s karakterom promjena, stvorimo kod njih pozitivne osjećaje za te promjene, pružimo im maksimalnu podršku i na kraju osposobimo ih za provedbu takvih promjena. Ovim radom se žele dati smjernice za sve ono što je važno uzeti u obzir ako se želi postići uspjeh u uvođenju programa za rad sa darovitim učenicima. Pretpostavke za uspješan rad sa darovitim učenicima su: adekvatan izbor sadržaja, problema, pitanja iz odgovarajućih naučnih i nastavnih oblasti koji omogućavaju širi, intenzivniji i produbljeniji rad, izbor metoda, postupaka, sredstava, izvora i slično, koji učenicima omogućavaju i obezbjeđuju neophodna proučavanja: mogućnost različitih grupisanja za proučavanje (individualni rad, partnerski rad, rad u manjim grupama), slobodni izbor područja sadržaja i načina rada (izbor metoda i postupaka, izvora, načina grupisanja i slično).

Literatura

1. Đorđević, J.(1990), Intelktualno vaspitanje i savremena škola , str. 219-223,
1. John Edgar, Erin Walcroft: Hilfe, ich hab einen Einstein in meiner Klasse! Wie organisiere ich Begabtenförderung, Verlag an der Ruhr , 2002.
2. Terman L. M.,Oden M.: Genetic studies of genius,V. The Gifted group at Mid-Life.Readings of the Exceptional Child. Philip Tropp. Ph. Himmelstein. Appelton-Country-Grofts, New York, 1962.
3. Winner, E. (1996), Gifted children: Myths and Realities, SAD: Basic Books.

Working with gifted children

Sanda Milošević, PhD student at the Josip Jurij Strossmayer University in Osijek, Doctoral School of Cultural Studies; Assistant Director at the Elementary School "Mladen Stojanovic" Laktasi

Abstract: Talent-based education rests on an incessant supply of educational content within and outside institutional education. The main role in the inception of the program in any case lies with the teacher. The curriculum is generally suitable for working with average students, the basic problem is how to adapt it to the requirements and needs of the gifted. Gifted students require an exclusively individual approach at all stages of the teaching process, from planning to evaluation. Therefore, the role of the teacher is to provide the adroit student with the development of interests and provide access to richer, wider and enhanced content within their subject. Every child is special and all children should feel that way in our educational institutions. This includes recognizing and encouraging their talents. The acceptance of creativity by society as a normal and desirable property makes creative people circumvent resistance because they are different from others. General favorable conditions make a gifted individuals not only feel free to express their abilities and their creative needs, but they also act as a stimulus in a wider and deeper insight into various problems. Encouraging creative work and action is not only a significant problem in the work of schools but is an important issue for society as a whole. The promotion of talented students has recently been encouraged by various efforts and regulations in law. Educational work with gifted and talented students in the Republic of Srpska is organized in accordance with articles Articles 85, 86 and 87 of the Law on Primary Education of the Republic of Srpska. A team for supporting gifted and talented students is being formed at the school. The support team consists of: school teachers, professional associates and parents of students. The coordinator of the support team is usually a pedagogue or psychologist. The support team cooperates with the professional team of the school, promotes the importance of working with talented and gifted students, cooperates with representatives of educational institutions, non-governmental organizations and others who can provide support to gifted and talented students.

Keywords: gifted education, emotional development of the gifted, encouraging creative work